

УДК 346.95

Гурський В.С., аспірант кафедри публічного та приватного права
(Університет митної справи та фінансів, м.Дніпро, Україна)

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В ЗАГАЛЬНИХ УМОВАХ ТА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНИЙ СТАН

Розбудова нормативного регулювання земельних правовідносин в сучасних умовах незалежної України пов'язується із ухваленням Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. [1], та подальшим ухваленням 18 грудня 1990 р. Земельного кодексу УРСР [2].

Між цими нормативно-правовими актами існує безпосередній зв'язок, адже згідно із положеннями Зв'язок між цим ЗК УРСР і Декларацією є тісним. Так, відповідно до розділу VI Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. [1] визначаються основоположні засади регулювання використання земельних відносин, що полягають у нормативному закріпленні положення, що «земля, її надра, повітряний простір, водні та інші природні ресурси, які знаходяться у межах УРСР, є власністю народу України, матеріальною основою суверенітету останньої і мали використовуватися з метою забезпечення матеріальних і духовних потреб її громадян».

Згідно із ст. 6 ЗК УРСР 1990 р. було закріплено положення, що земля має перейти у «довічне успадковане володіння для ведення селянських (фермерських) господарств, особистого підсобного господарства, будівництва і обслуговування житлового будинку і господарських будівель, садівництва, дачного і гаражного будівництва, традиційних народних промислів». Використання земельних ділянок із іншою метою згідно із ст. 7 ЗК УРСР 1990 р. має здійснюватися на засадах постійного або тимчасового користування. Прогресивним стало запровадження згідно із вимогами ст. 8 ЗК УРСР 1990 р. орендних правовідносин та підстав їх виникнення чи припинення.

Видатним 1990 рік для регулювання земельних відносин в Україні також став через ухвалення рішення про ініціювання земельної реформи, що було відображено у постанові Верховної Ради УРСР «Про земельну реформу» [3].

30 січня 1992 р. було ухвалено Закон України «Про форми власності на землю» [4], де було визначено такі форми власності, як приватна, колективна і державна, що призвело до необхідності ухвалити 13 березня 1992 р. нову редакцію Земельного кодексу України [2].

До земель населених пунктів згідно із Земельним кодексом 1992 р. за рядом функціональних формалізованих ознак було віднесено: усі землі, розташовані в межах населених пунктів; землі, що перебували у віданні міських, селищних і сільських рад [5, с. 162].

Однією із характерних особливостей, що було закріплено згідно із Земельного кодексу України 1992 р., було встановлення цільового призначення земель та їх поділ на категорії.

При цьому, уявляється, хибним підхід, що було визначено Земельним кодексом України 1992 року, це неспроможність такого критерію як цільове призначення встановити, які саме землі відносяться до земель населених пунктів, що спричинило виникнення наукової дискусії із встановлення змісту земельних правовідносин. Так, В.І Семчик підтримуючи необхідність виділення як єдиного можливого критерію класифікації земель їх цільове призначення, при цьому зазначає недопустимість їх класифікації на землі сільськогосподарського призначення, лісового і водного фондів та інші землі, що тривалий час існувало в Україні. Адже, фактично чинним земельним

законодавством України відбувалось поглинання однією категорією іншою. Саме тому до земель населених пунктів фактично відносяться всі категорії земель попри наявну для них систему їх цільового призначення [6, с. 296-298].

Питання нормативного регулювання земельних правовідносин та встановлення їх цільового призначення, визначення змісту правового режиму земель, розташованих у межах населених пунктів залишається актуальним [7, с. 248-251; 8].

Отже, наявною є проблема відсутності чітких підстав класифікації земель задля встановлення специфіки використання земель населених пунктів в загальних правових режимах, а також в спеціальних правових режимах, а саме в режимі воєнного стану.

Чинним законодавством при цьому неналежно врегульовано питання встановлення режиму земель сільськогосподарського призначення; фрагментарною є регламентація земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетичної, космічної, інформаційної систем, земель природоохоронного, рекреаційного, історико-культурного призначення, лісового, водного, торфового фонду, які розташовані в межах міста і мають змішаний правовий режим. В багато чому положення із здійснення адміністративно-правового регулювання земельних правовідносин в Україні мають декларативний характер, де домінуючим є відомчий ситуативний вплив на відповідну сферу суспільного життя.

Список використаних джерел:

1. Декларація про державний суверенітет України: Прийнята 16 липня 1990 року. Відомості Верховної Ради УРСР. 1990. № 31. Ст. 429.
2. Земельний кодекс Української РСР: Прийнятий Верховною Радою УРСР 18 грудня 1990 року. Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 10. Ст. 98. (втратив чинність).
3. Про земельну реформу: Постанова Верховної Ради УРСР від 18 грудня 1990 року. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1991. № 10. Ст. 100.
4. Про форми власності на землю: Закон України від 30 січня 1992 року. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 18. Ст. 225. (втратив чинність)
5. Шульга М.В. Актуальные правовые проблемы земельных отношений в современных условиях. – Харьков: Фирма «Консум», 1998. 224 с.
6. Земельне право: Підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / За ред. В.І. Семчика та П.Ф. Кулинина. К.: Видавничий дім „ІнЮре”, 2001. 424 с.
7. Петлюк Ю.С. Співвідношення понять «правове регулювання земельних правовідносин» і «правовий режим земель»: порівняльно-правовий аспект. *Часопис Київського університету права*. 2010. №2. С. 248-251
8. Малохліб О.С. Правове регулювання земельних відносин в Україні та Кнаді: компаративний аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №4. С. 334-337.